

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма

**«ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 5-6 класи (інтегрований курс)»
для закладів загальної середньої освіти**

**(автори: Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О.,
Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.)**

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

Пояснювальна записка

I

Модельна навчальна програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898), з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87) та положення концепції «Нова українська школа» (2016 р.).

Мета базової середньої освіти, передбачає розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Модельна навчальна програма інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 5-6 класів спрямована на реалізацію вказаної мети, визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі, зміст та види навчальної діяльності учнів, що спрямовані на реалізацію очікуваних результатів.

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості учня, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, дбає про безпеку, виявляє підприємливість та професійну зорієнтованість для забезпечення власного і суспільного добробуту.

Відповідно до мети соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі **метою** інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» є формування самозарадності учнів через активну громадянську позицію, підприємливість, етичну поведінку, відповідальність за добробут, здоров'я, безпеку та навколишнє середовище, крізь призму фізичного, психічного, духовного та соціального розвитку.

Для реалізації означеної мети визначено такі **завдання**:

- ознайомлення учнів з основними принципами та закономірностями життєдіяльності людини в природному та соціальному середовищах, спрямованими на розвиток добробуту, безпеки і зміцнення здоров'я;
- формування вмінь прогнозування наслідків своїх дій для здоров'я, безпеки і добробуту;
- розвиток вмінь відстоювання власних інтересів та інтересів інших осіб, протидіючи проявам тиску, неповаги і приниження;
- формування прихильності до безпечних і корисних практик поведінки, які зменшують ризики для життя і здоров'я або запобігають їм;
- розвиток навичок учнів, спрямованих на заохочення вести здоровий спосіб життя;

- навчання наданню необхідної допомоги собі та/або іншим особам для вирішення конфліктної ситуації;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я, відстежувати власний поступ;
- навчання діяти ефективно та самостійно для досягнення успіху та задоволення власних потреб і потреб інших осіб;
- формування у школярів підприємливості та етичної поведінки для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб.

Програма ґрунтується на визначених Державним стандартом **ціннісних орієнтирах**, а саме:

- повага до особистості учня/учениці та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості;

- забезпечення рівного доступу кожного учня/учениці до освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;

- дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності;

- становлення вільної особистості учня/учениці, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;

- формування культури здорового способу життя учня/учениці, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту;

- створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;

- утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими;

- формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови;

- плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

Програма охоплює формування **наскрізних** в усіх ключових компетентностях **умінь, таких як**: читати з розумінням, висловлювати власну думку, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» через реалізацію компетентнісного підходу якнайширше розкриває **компетентнісний потенціал** соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі за усіма ключовими компетентностями.

Модельна програма курсу «Здоров'я, безпека та добробут» спрямована на реалізацію визначених у Державному стандарті вимог до обов'язкових результатів навчання учнів з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі, які передбачають, що учень/учениця:

- турбується про особисте здоров'я та безпеку, уникає факторів ризику, реагує на фактори і діяльність, що становить загрозу для власного і суспільного життя, здоров'я, добробуту;
- визначає альтернативи, прогнозує наслідки, приймає рішення для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я і добробуту;
- усвідомлює цінність та дотримується здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики для здоров'я і суспільства;
- виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб.

Наступність між циклами навчання на рівнях початкової та базової середньої освіти у програмі «Здоров'я, безпека та добробут» реалізується через відповідність очікуваних результатів вимогам Державного стандарту, врахування очікуваних результатів навчання, визначених у типових програмах початкової школи.

II

Принципи та пріоритети, на яких ґрунтується програма втілюють нові прогресивні концептуальні підходи, нові погляди на роль дитини і педагога в освітньому процесі, форми організації дитячої життєдіяльності, зокрема дитиноцентризм (відповідність віковим особливостям, потреби та інтереси учнів, особистісно зорієнтоване навчання, суб'єкт-суб'єктна взаємодія), комунікативно зорієнтоване навчання, діяльнісний підхід, принцип системності та наступності, людинознавче спрямування.

Пріоритети викладання предмета: формування здорової особистості учня через взаєморозуміння, взаємоповагу, толерантність, творче співробітництво всіх учасників навчального процесу; осмислення і застосування концепції щодо промоції добробуту, здоров'я і безпеки задля поліпшення життя людини і суспільства; аналіз впливу суспільства, сім'ї, однолітків, культури, засобів масової інформації, технологій та інших чинників на вибір і практикування здорової безпечної поведінки; застосування навичок прийняття рішень для збереження та забезпечення добробуту, здоров'я, безпеки; розвиток підприємницьких якостей та поведінки свідомого споживача.

Зміст навчального матеріалу у програмі складається з двох частин: понятійного і діяльнісного. Види навчальної діяльності пропонуються для відпрацювання ключових життєвих умінь і навичок та мають рекомендаційний характер.

Зміст програми інтегрованого курсу в 5 класі присвячено питанням добробуту, уміння вчитися, безпеки, здоров'я та підприємливості крізь призму особистого розвитку і структуровано за п'ятьма модулями:

Модуль 1. Добробут.

Модуль 2. Добробут і уміння вчитися.

Модуль 3. Добробут і особиста безпека.

Модуль 4. Добробут і особисте здоров'я.

Розділ 4.1. Фізичне здоров'я і фізичний розвиток.

Розділ 4.2. Емоційне здоров'я та етична поведінка.

Модуль 5. Добробут і підприємливість.

Зміст програми 6 класу присвячено соціальним аспектам добробуту, уміння вчитися, безпеки, здоров'я, підприємливості та структуровано за шістьма модулями:

Модуль 1. Суспільний добробут.

Модуль 2. Добробут і уміння вчитися.

Модуль 3. Добробут і безпека в соціумі.

Модуль 4. Добробут і громадське здоров'я.

Модуль 5. Добробут, співпраця і спілкування.

Модуль 6. Добробут і підприємливість.

Розділ 6.1. Підприємливість і фінансова грамотність.

Розділ 6.2. Волонтерство.

Запропонована програма - самодостатній цілісний освітній продукт для досягнення всіх результатів соціальної і здоров'язберезувальної галузі. Вона надається до реалізації за допомогою різних навчальних матеріалів, а саме: підручників, навчальних посібників, а також індивідуального методичного забезпечення, в т.ч. й розробленого вчителем самостійно. Водночас окремі компоненти можуть бути підсилені та доповнені іншими навчальними предметами та курсами, зокрема й міжгалузевими інтегрованими рішеннями. Також окремі компоненти програми можуть бути основою для розроблення міжгалузевих інтегрованих модулів (компетентнісний потенціал курсів). Для ефективного втілення програми перевага надається інтерактивним, дослідницьким, проєктним видам діяльності. Може бути реалізована як в межах класно-урочної системи, так і з використанням інших форм освітньої діяльності (навчальні екскурсії, проєкти тощо), а також в умовах дистанційного та змішаного навчання (за наявності відповідного методичного забезпечення).

5 клас

Очікувані результати	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
Модуль 1. Добробут		
визначає свої потреби, бажання, інтереси та цілі	Добробут. Особистий і суспільний добробут.	Створення мапи думок. «Що таке добробут?»
пояснює, що здоров'я, безпека і добробут є підґрунтям успішного майбутнього	Складники особистого добробуту: прагнення задоволення життям, турбота про фізичне, психічне та соціальне здоров'я та прийняття стійкого способу життя.	Обговорення в загальному колі проблемного запитання «Від чого залежить добробут людини?».
розуміє перспективність своєї діяльності для успішного майбутнього	Добробут у школі. <u>Орієнтовні проблемні питання:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Що таке добробут? • Чому добробут важливий? • Від чого залежить добробут людини? • Що приносить мені радість? • Добробут у школі – це що? 	Моделювання життєвих ситуацій. «Добробут у школі».
Модуль 2. Добробут і вміння вчитися		
визначає, ідентифікує та обговорює фізичні, психічні (у тому числі емоційні) і соціальні зміни, які відбуваються під час переходу в основну школу	Уміння вчитися. Зміни, які відбуваються під час переходу в основну школу. Менеджмент навчання (планування і організація). Зміна форм діяльності. Втома і відпочинок.	Обговорення змін, які відбуваються під час переходу в основну школу.
організовує власний освітній простір, раціонально розподіляє час	Власний освітній простір. Раціональний розподіл часу .	Обговорення очікувань учнів від навчання.
визначає прагнення і	Способи засвоєння	Створення власного портфоліо. Створення мапи думок.

потреби у сфері власного особистісного розвитку та навчання	навчальної інформації (активне слухання і читання з розумінням). Використання цифрових пристроїв у навчанні.	Самооцінювання сильних сторін та здібностей.
обґрунтовує обмеженість ресурсів (зокрема часу)		Розроблення дерева цілей до своєї навчальної діяльності.
передбачає вплив на власне здоров'я, безпеку, добробут та здоров'я неналежного використання цифрових пристроїв	<u>Орієнтовні проблемні питання:</u>	Відпрацювання навичок планування часу з урахуванням правил здорового життя.
виявляє чуйне ставлення до людей з особливими потребами	<ul style="list-style-type: none"> • Уміння вчитися - це як? • Навіщо нам навчатись? • Чи може навчання приносити задоволення? • У чому є зв'язок між навчанням та добробутом? • Як дізнатися про свої сильні сторони та здібності? • Чи можуть захоплення допомагати в навчанні? • Якими є мої інтереси? Що мене цікавить? • Чи можна планувати, не маючи цілей? • Як планувати своє навчання відповідно до своїх цілей? • Як спланувати свій робочий час ефективно? • Як сучасні технології можуть допомогти мені у навчанні? 	Складання розкладу на день, тиждень. Мозковий штурм в командах та презентація ідей "Як сучасні технології можуть допомогти мені у навчанні".

Модуль 3. Добробут і особиста безпека

діє за алгоритмом у небезпечних ситуаціях, використовуючи інформацію, що міститься в тексті інструкції	Цінність життя. Безпека і безпека небезпека. особистості.	Обстеження безпеки класу, дороги до школи, своєї оселі.
моделює ситуацію надання першої долікарської допомоги в разі травматизму чи поганого самопочуття	Безпечний простір (екологічний, фізичний, психологічний та інформаційний). Загрози для безпеки. Безпека життєдіяльності.	Моделювання поведінки самопомоги у разі небезпечних побутових ситуацій.
здатний викликати необхідні рятувальні	Безпека пішохода. Безпека пасажира. Безпека	Відпрацювання алгоритму дій

служби, повідомляючи відповідно до ситуації необхідну інформацію	користування громадським транспортом. Етика пасажира. Поведінка пасажира при ДТП.	домедичної самопомоги.
визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини (дорожній рух, забруднення, хімічні речовини, ультрафіолетове випромінювання тощо)	Безпека в побуті. Ризики побутового травмування, проникнення в оселю зловмисників тощо. Пожежна безпека. Причини виникнення та способи гасіння невеликих пожеж. Особливості гасіння електроприладів. Захист органів дихання під час пожежі.	Командне розроблення візуальних алгоритмів - до кого та як звертатися в небезпечних ситуаціях (плакат, презентація тощо).
розпізнає ймовірні небезпеки природного, техногенного, соціального характеру і побутового походження	Безпека надворі. Місця підвищеної небезпеки. Екстремальні ситуації.	Моделювання безпечної поведінки з тваринами.
використовує перевірену інформацію для прийняття рішення щодо вибору повсякденної поведінки на користь безпеки та добробуту	Безпека відпочинку на природі. Алгоритми дій у небезпечних ситуаціях різного походження.	Відпрацювання вмінь аналізу дорожньої ситуації, в т.ч. в умовах обмеженої оглядовості; переходу дороги
приймає рішення щодо надання самопомоги та допомоги іншим особам, звернення до інших осіб чи відповідних служб	Допомога в разі небезпеки. Домедична допомога. <u>Орієнтовні проблемні питання:</u>	Укладання правил поведінки у транспорті "Я - пасажир".
звертається до фахівців у небезпечних ситуаціях, наслідкам яких не може зарадити власними силами	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Хто відповідає за мою безпеку?</i> • <i>До кого і як звертатись у разі потреби у медичній допомозі / небезпечних ситуаціях?</i> 	Відпрацювання поведінки під час небезпечних ситуацій у транспорті.
пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Які професії надають допомогу в небезпечних ситуаціях та при потребі медичної допомоги?</i> 	Відпрацювання алгоритму дій при потрапленні до екстремальної ситуації на природі.
розпізнає приклади поведінки, дружньої до навколишнього середовища	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Місця підвищеної небезпеки на дорозі: як поводитись?</i> • <i>Які небезпечні ситуації можуть бути у транспорті та як поводитись у них?</i> 	Мапа думок "Як бути дружнім до природи?" Складання пам'ятки «Мій безпечний відпочинок на природі»

	<ul style="list-style-type: none"> • Коли поведінка людини дружня до навколишнього середовища? • Як зробити відпочинок на природі безпечним? 	
Модуль 4. Добробут і особисте здоров'я		
Розділ 4.1. Фізичне здоров'я і фізичний розвиток		
<p>моделює ситуацію надання першої долікарської допомоги в разі травматизму чи поганого самопочуття</p> <p>виявляє ризики неналежного поводження із тваринами (домашні, бездомні, дикі)</p> <p>пояснює наслідки недотримання здорового способу життя на основі інформації, що міститься в різних текстах</p> <p>використовує перевірену інформацію для прийняття рішення щодо вибору повсякденної поведінки на користь здоров'я, безпеки та добробуту</p> <p>поводиться безпечно під час спілкування, зокрема з тваринами</p> <p>пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників</p> <p>приймає індивідуальні темпи вікових змін в організмі як вияв норми</p> <p>досліджує та обговорює чинники, що впливають на стан здоров'я і розвиток організму, зокрема профілактичні заходи щодо інфекційних і</p>	<p>Здоров'я людини та його складники. Чинники впливу на стан здоров'я.</p> <p>Захворювання. Інфекційні та неінфекційні хвороби; їх поширення. Захист здоров'я (профілактика, вакцинація, карантин тощо).</p> <p>Допомога в разі погіршення стану здоров'я; домедична допомога.</p> <p>Зв'язок між способом життя та добробутом —тепер і у майбутньому. Здоровий спосіб життя.</p> <p>Особисте здоров'я; фізичне здоров'я і фізичний розвиток. Особиста гігієна. Складові особистої гігієни підлітка. Особливості гігієни тіла відповідно до стану хвороби і епідеміологічної ситуації тощо.</p> <p>Харчування. Значення води і харчування для розвитку і здоров'я підлітків. Особливість харчування у підлітковому віці.</p> <p>Правила купівлі, обробки і зберігання харчових продуктів. Перша допомога при харчових отруєннях.</p> <p>Рухова активність та особисте здоров'я. Спорт та</p>	<p>Мапа думок «Ознаки здоров'я, та ознаки хвороби?»</p> <p>Обговорення « Як найменші зусилля допомагають нам залишатись здоровими?»</p> <p>Моделювання поведінки в разі погіршення самопочуття.</p> <p>Дискусія « Вплив способу життя на здоров'я і добробут у майбутньому».</p> <p>Складання пам'ятки «Моя безпечна поведінка в умовах карантину?»</p> <p>Вибір продуктів харчування з максимальною користю для себе та родини.</p> <p>Відпрацювання вмінь вибору товару (харчових продуктів) серед багатьох запропонованих у найближчій крамниці.</p> <p>Укладання ланчбоксу з огляду на корисність</p>

неінфекційних захворювань	здоров'я. Відомі спортсмени України.	продуктів харчування та їх вартості.
обирає продукти харчування, способи проведення дозвілля, відповідний одяг тощо, які приносять задоволення і користь для здоров'я, безпеки і добробуту	<u>Орієнтовні проблемні питання:</u>	Виконання руханок/вправ для формування правильної постави, гімнастики для очей, дихальних вправ тощо.
знаходить інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту в різних джерелах і перевіряє її достовірність	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Хто відповідає за моє здоров'я?</i> • <i>Що робити, якщо погіршилося самопочуття?</i> • <i>Чи впливає спосіб життя на мій фізичний розвиток?</i> • <i>Чим відрізняються правила безпечної поведінки при інфекційних та неінфекційних хворобах?</i> 	Складання комплексу вправ ранкової гімнастики.
обґрунтовує обмеженість ресурсів (зокрема здоров'я)	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Навіщо робити щеплення?</i> 	Створення есе «Рух – це життя»
вміє обирати продукти і товари за показниками якості, строків придатності, складу	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Чи пов'язані харчування і здоров'я?</i> • <i>Як обрати продукти/товари, безпечні та корисні для твого здоров'я?</i> 	
правильно інтерпретує інформацію, наведену на маркувальних знаках, упаковках для безпечного і раціонального використання харчових і промислових продуктів	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Як правильно харчуватися, коли ти не вдома?</i> • <i>Що може призвести до харчового отруєння?</i> • <i>Як займатися спортом без шкоди для здоров'я?</i> 	
Розділ 4.2. Емоційне здоров'я та етична поведінка		
демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями і правилами в соціальному і природному середовищі	Етична поведінка. Гуманність; чуйність; толерантне ставлення до інтересів та потреб інших осіб. Допомога іншим особам.	Укладання правил ефективної співпраці з однокласниками.
протидіє проявам тиску, агресії, маніпуляції і неповаги щодо себе та інших осіб	Психічне та емоційне здоров'я. Розвиток особистості, її психічних процесів.	Виконання вправ на згуртування колективу.
бережливо ставиться до власного майна та майна інших осіб, обґрунтовує	Вплив поведінки на здоров'я і	Робота з картками “Етична та безпечна поведінка”.
		Моделювання

недоторканність чужого майна	<p>безпеку. Переваги упевненої поведінки. Поняття самооцінки. Булінг і протидія його проявам.</p> <p>Спілкування з дорослими. Повага до батьків та вчителів. Взаємодопомога членів родини.</p> <p>Спілкування з однолітками. Стосунки між хлопцями і дівчатами. Безпека спілкування в Інтернеті.</p> <p><u>Орієнтовні проблемні питання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Як почуватися комфортно у школі? • Як ефективно співпрацювати з однокласниками? • Як стати командою? • Що робити, якщо я (ми) не згодний(згодні) з іншими? • Як залагоджувати конфлікти? • Що таке реклама? 	<p>запобігання конфліктним ситуаціям (“дерево рішень” конфліктних ситуацій).</p> <p>Аналіз соціальної і комерційної реклами.</p> <p>Відпрацювання вміння висловлювання почуттів та взаєморозуміння.</p> <p>Виконання вправ для розвитку самоповаги і поваги до інших людей.</p>
ідентифікує причини та наслідки виникнення конфліктів у різних ситуаціях		
пояснює почуття інших осіб і визнає їх право на вираження своїх почуттів		
моделює кроки задоволення власних потреб з урахуванням можливостей своїх та інших осіб		
встановлює нові контакти та ефективно співпрацює для досягнення результату, використовує різні засоби зв'язку		
застосовує вербальні і невербальні засоби спілкування для конструктивної комунікації		
бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби		
толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці і доброту		
виявляє розуміння індивідуальних відмінностей інших осіб		
вирізняє ознаки добродійності		
розрізняє складники особистого простору (інтимний, соціальний, публічний), поважає чужий особистий		

простір під час спілкування		
Модуль 5. Добробут і підприємливість		
пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників	<i>Підприємливість.</i> Створення цінності для інших осіб. Можливості та ідеї; ресурси; діяльність.	Створення таблиці «Мої потреби та можливості».
моделює кроки задоволення власних потреб з урахуванням можливостей своїх та інших осіб	Підприємливість і власний розвиток. Власна діяльність для успішного майбутнього; зв'язок між навчанням, інтересами та професійним майбутнім. Планування власного майбутнього як вид особистої безпеки.	Вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників.
доводить, що здоров'я, безпека і добробут є підґрунтям успішного майбутнього	Фінансова грамотність: потреби і можливості; доходи і витрати; бюджет.	Створення мапи думок «Які професійні сфери я знаю».
толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці і доброту	<u>Орієнтовні проблемні питання:</u>	Міні-дослідження: що таке зарплатня; хто, як і чому отримує гроші; чому різні люди можуть отримувати різну зарплатню.
визначає прагнення і потреби у сфері власного особистісного розвитку та навчання	<ul style="list-style-type: none"> • Чи можна було б застосувати мої інтереси у професійному житті? 	Практична робота «Складаємо бюджет».
аналізує потенціал опанування різних видів діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • Які вміння я хочу здобути? 	Обговорення ощадливого способу життя.
аналізує і визначає різні аспекти способу життя, що приносять користь і задоволення (радість) для повноцінного життя	<ul style="list-style-type: none"> • Як я уявляю собі своє майбутнє? У чому я бачу успіх? 	Індивідуальна робота «Мої плани на літо»
аналізує взаємозв'язок між потребами людини та обмеженістю ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> • Що таке підприємливість? 	
оперує основними економічними поняттями (гроші, зайнятість, підприємництво тощо)	<ul style="list-style-type: none"> • Які професійні сфери я знаю? • Що таке бюджет? • Чому ресурси є скінченними? 	
розрізняє та зазначає законні джерела доходів для свого віку	<ul style="list-style-type: none"> • Навіщо люди працюють? 	

6 клас

Очікувані результати	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
Модуль 1. Суспільний добробут		
аналізує вибір свій та інших осіб з урахуванням користі і задоволення (радості) для здорового, безпечного життя	<p><i>Добробут: суспільний добробут. Складники суспільного добробуту (рівень і умови життя громади).</i></p> <p><u>Орієнтовні проблемні питання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Чи залежить добробут людини від добробуту громади? • Чому добробут громади важливий? • Чому кожен/кожна з нас важливі для добробуту громади? • Добробут у школі – це як? 	<p>Обговорення поняття «суспільний добробут».</p> <p>Обговорення в загальному колі проблемного запитання «Чому суспільний добробут важливий?»</p> <p>Обговорення “Чому кожен/кожна з нас важливі для добробуту громади?”</p> <p>Створення мапи думок “Добробут у школі – це як?”.</p>
Модуль 2. Добробут і уміння вчитися		
визначає та обґрунтовує прагнення і потреби у сфері власного особистісного розвитку та навчання	<p><i>Уміння вчитися та навчальний прогрес. Особистий розвиток та навчання.</i></p> <p><i>Способи ефективного навчання (розвиток пам’яті та уваги)</i></p> <p><i>Менеджмент навчання (огляд своєї діяльності та планування).</i></p> <p><i>Організація відпочинку та позашкільних активностей.</i></p> <p><i>Індивідуальне та групове навчання.</i></p> <p><u>Орієнтовні проблемні</u></p>	<p>Перегляд та аналіз портфоліо 5 класу.</p> <p>Обговорення “Чого я хочу досягнути у 6 класі?”</p> <p>Моделювання “Що та для чого я хочу підсилити у своїх вміннях?”</p> <p>Створення презентації “Як я використовую мої сильні сторони, інтереси та вподобання”</p> <p>Ознайомлення з різними способами</p>
організовує власний освітній простір, раціонально розподіляє час		
використовує допоміжні засоби для навчання, зокрема цифрові пристрої, без шкоди для здоров’я		
визначає ефективні способи засвоєння		

навчальної інформації	<i>питання:</i>	засвоєння інформації та складання практичних порад для успішного навчання.
аналізує власний навчальний розвиток, вказуючи на причини успіхів та невдач	<ul style="list-style-type: none"> • Як організувати власний освітній простір у класі? • Чи можливо поєднати навчання і хобі? • Чому важливо шукати додаткові освітні можливості? • Як спланувати свій позаурочний час? 	Складання розкладу свого позаурочного часу на місяць.
визначає свої потреби, бажання, інтереси та цілі		
самостійно створює та реалізовує короткострокові плани щодо досягнення успіху, зокрема в навчанні, спорті, побуті		

Модуль 3. Добробут і безпека в соціумі

обґрунтовує необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та громадських місцях	Соціальне середовище і безпека. Види небезпек (природна, техногенна, соціальна).	Визначення потенційних небезпек навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини.
визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини (забруднення, хімічні речовини тощо)	Ризики і небезпеки. Поняття про ризик. Виправдані і невинуваті ризики. Оцінка ризиків у щоденному житті.	Відпрацювання алгоритму дій в екстремальних ситуаціях.
розпізнає ймовірні небезпеки природного, техногенного, соціального характеру і побутового походження	Екстремальні і надзвичайні ситуації. Небезпеки природного середовища.	Практична робота зі зчитування маркування на засобах побутової хімії.
відбирає ресурси для повторної переробки	Безпека у віртуальному середовищі; безпечне спілкування.	Моделювання допомоги при попаданні на тіло речовин побутової хімії та при отруєнні ними.
вирізняє речовини, які становлять загрозу в разі неналежного використання	Наслідки забруднення довкілля для життя і здоров'я людини. Способи збереження природного середовища.	Відпрацювання навичок комунікації у віртуальному середовищі.
виявляє ризики невідповідності власних потреб і можливостей	Алгоритми дій у небезпечних ситуаціях соціального походження. Допомога в разі небезпеки.	Відпрацювання навичок виклику
прогнозує наслідки своїх дій у непередбачуваних і надзвичайних ситуаціях, апелюючи до набутих знань та достовірної інформації		

прогнозує ризики комунікації у віртуальному середовищі	<p><u>Орієнтовні проблемні питання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Як забезпечити свій добробут у середовищі проживання? • Які загрози існують у докільці та як їх уникнути? • Як впливає життя у громаді на особисту безпеку людини? • Які місця у моєму районі вважаються місцями підвищеної небезпеки? • Які правила діють у віртуальному середовищі? 	необхідних рятувальних служб, повідомляючи відповідно до ситуації необхідну інформацію.
використовує перевірену інформацію для прийняття рішення щодо вибору повсякденної поведінки на користь здоров'я, безпеки та добробуту		
аналізує негативний вплив недотримання правил/інструкцій безпечної поведінки на збереження життя і здоров'я		
обґрунтовує необхідність уникнення місць підвищеної небезпеки		
передбачає вплив на власне здоров'я, безпеку, добробут та здоров'я, безпеку, добробут інших осіб неналежного використання цифрових пристроїв		
виявляє ризики неналежного поводження із тваринами (домашні, бездомні, дикі)		

Модуль 4. Добробут та громадське здоров'я

використовує перевірену інформацію для прийняття рішення щодо вибору повсякденної поведінки на користь здоров'я, безпеки та добробуту	Громадське здоров'я . <i>Право на здоров'я. Права дитини.</i>	Обговорення: «Зв'язок між особистим та громадським здоров'ям»
приймає рішення щодо надання допомоги іншим особам, звернення до інших осіб чи відповідних служб	<i>Збереження здоров'я та забезпечення якісного й повноцінного життя людей. Спорт для всіх. Відомі українці, які досягли значних успіхів у сфері здоров'я та безпеки</i>	Проект «Відомі українці, які досягли значних успіхів у сфері здоров'я та безпеки»
моделює послідовність дій у небезпечних ситуаціях природного, техногенного,	<i>Захист здоров'я населення (профілактика,</i>	Обговорення: « Чому усім важливо вакцинуватись від

соціального і побутового походження	<i>вакцинація, карантин тощо). Медичні послуги.</i>	хвороб?»
визначає причини вікових змін в організмі, зокрема в період статевого дозрівання	<i>Санітарний нагляд.</i>	Огляд світових прикладів приборкання хвороб.
досліджує та обговорює чинники, що впливають на стан здоров'я і розвиток організму, зокрема профілактичні заходи щодо інфекційних і неінфекційних захворювань	<i>Вплив соціуму на здоров'я; наслідки соціальних впливів на здоров'я, безпеку і добробут.</i>	Практична робота зі зчитування маркування на продуктах харчування.
обґрунтовує наслідки вибору альтернативного рішення щодо моделей поведінки, спрямованих на збереження здоров'я, добробуту та безпеки	<i>Соціальна небезпека інфекційних захворювань (епідемії та пандемії) та запобігання дискримінації людей, що мають (туберкульоз, СНІД, COVID-19 тощо)</i>	Дискусія «Вулична їжа – за і проти» Виконання вправи «Що приховує реклама»
визначає форми поведінки, які приносять задоволення без нанесення шкоди здоров'ю інших осіб оцінює надійність різних джерел інформації (засоби масової інформації, реклама, соціальні мережі тощо)	<i>Громадське харчування. Маркування харчових продуктів та їх фортифікація. Національна кухня. Вулична їжа.</i> <i>Вплив реклами на рішення людини. Види реклами; соціальна і комерційна реклами.</i> <u>Орієнтовні проблемні питання:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Що таке громадське здоров'я? • Що таке соціальна дистанція? • Що таке соціальна ізоляція? • Колективний та індивідуальний імунітет? Чи є між ними зв'язок? • У яких випадках є потреба у карантині (у 	Створення рекламного ролика соціального спрямування (спорт, здоровий спосіб життя, правильне харчування, дружба тощо)

	<p>школі, країні)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Що таке громадське харчування? • Спорт для всіх -це як? 	
Модуль 5. Добробут , співпраця та спілкування		
виокремлює інформацію та обговорює ситуації булінгу, зокрема кібербулінгу	Ефективна співпраця. Допомога іншим особам. Підтримка осіб з особливими потребами.	Виконання вправ на відпрацювання навичок розуміння інших людей, себе, а також взаємовідносин між людьми.
бережливо ставиться до власного майна та майна інших осіб, обґрунтовує недоторканність чужого майна	Прийняття відмінностей між людьми. Толерантне ставлення до поглядів і переконань, інтересів та потреб інших осіб. Повага до ідей інших осіб.	Визначення бар'єрів у спілкуванні та окреслення способів їх подолання.
ідентифікує причини та наслідки виникнення конфліктів у різних ситуаціях	Ефективне спілкування. Розуміння своїх емоцій та емоцій інших людей. Стили спілкування людей. Засоби комунікації.	Обговорення поведінкових механізмів в умовах конфлікту.
моделює ситуацію з конструктивним залагодженням конфліктів	Поняття конфлікту. Види і способи розв'язання конфліктів. Самоконтроль у конфліктних ситуаціях.	Проведення дискусії «Чи завжди винна тільки одна сторона?»
розробляє стратегію подолання булінгу, визначає джерела допомоги жертвам булінгу, звертається за допомогою до інших осіб	Стосунки з однолітками. Підліткові компанії. Протидія виявам агресії і насилля в учнівському середовищі.	Відпрацювання методик ненасильницького розв'язання конфліктів.
пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки і добробуту	<u>Орієнтовні проблемні питання:</u>	Тренінг щодо керування своїми емоціями.
розрізняє ситуації, коли силу переконання використали з позитивними чи негативними намірами]	<ul style="list-style-type: none"> • Чому співпраця важлива? • Як працювати в команді? • Чому ефективна комунікація з іншими - ключ до успіху будь-якої справи? 	Відпрацювання навичок вербальної і невербальної комунікації .
розрізняє складники особистого простору (інтимний, соціальний, публічний), поважає чужий особистий простір під час спілкування		Дискусія щодо правдивості інформації в інтернеті.
бере участь у груповій		

роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби	<ul style="list-style-type: none"> • Чому виникають конфлікти? • Як залагоджувати конфлікти? • Чому розуміння емоцій інших людей допомагає уникати конфліктів? • Як убезпечити себе від булінгу в Інтернеті? • Як розпізнавати емоції у мережі? / як дотримуватись ввічливості у мережі? • Як тактовно підтримати людину з особливими потребами? 	<p>Вправи на аналіз джерел інформації, розрізнення фактів та суджень в інформаційних повідомленнях.</p> <p>Дискусійний клуб за темами: комунікація, конфлікти, особистий простір.</p>
розуміє взаємовплив емоційного стану, переконань, поведінки всіх учасників спільної діяльності		
виконує різні ролі в груповій роботі		
встановлює нові контакти та ефективно співпрацює для досягнення результату, використовує різні засоби зв'язку		
визначає відмінності між людьми як ціннісну ознаку індивідуальності		
толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці і доброту		
пояснює почуття інших осіб і визнає їх право на вираження своїх почуттів		
пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки і добробуту		
виявляє чуйне ставлення до людей з особливими потребами		

Модуль 6. Добробут і підприємливість

Розділ 6.1. Підприємливість і фінансова грамотність

визначає свої потреби, бажання та визначає інтереси та цілі (групи, класу)	<i>Підприємливість для вирішення потреб громади.</i>	<p>Повторення, що таке підприємливість.</p> <p>Обговорення “Що та як ми можемо покращити у нашій громаді?”</p> <p>Командний проєкт із</p>
самостійно та в команді створює та реалізовує короткострокові плани щодо досягнення успіху	<i>Власні та спільні цілі. Розвиток; наполегливість у навчанні та діяльності для</i>	

визначає потребу ощадливого використання ресурсів і повторної переробки вторинної сировини	<i>власного добробуту та добробуту громади.</i>	створення цінності для інших “Наші
виявляє зацікавлення до тривалої систематичної діяльності та наполегливість у досягненні мети	<i>Діяльність із створення цінності для інших осіб.</i>	можливості для нашої громади” (пошуково-аналітична діяльність щодо визначення сфер, де потрібні
розуміє перспективність своєї діяльності і співпраці для успішного майбутнього	<i>Фінансова грамотність та фінансова безпека.</i>	поліпшення/зміни/вирішення проблем).
виявляє зацікавлення до тривалої систематичної діяльності (хобі, спорт, мистецтво, навчання тощо) та наполегливість у досягненні мети	<i>Культура споживання; поведінка відповідального споживача.</i>	Аналіз грошових витрат, пов’язаних зі шкідливими звичками.
аналізує взаємозв’язок між потребами людини та обмеженістю ресурсів	<i>Потреби людини та обмеженість ресурсів.</i>	Тренінг “Як розробити успішний проєкт”.
обґрунтовує обмеженість ресурсів (зокрема часу, здоров’я, фінансів)	<i>Повторна переробка; повторне використання.</i>	Розроблення ідей проєктів “Як зробити спільний простір/громаду зручними для усіх мешканців?”
визначає цілі власної діяльності і стратегії їх досягнення	<i>Бережне ставлення до власного майна і недоторканність чужого.</i>	Дослідження “Як професії співпрацюють?”
оперує основними економічними поняттями (гроші, зайнятість, підприємництво тощо)	<i>Орієнтовні проблемні питання:</i>	Обговорення «Що таке податки, на що вони витрачаються?»
розрізняє та зазначає законні джерела доходів для свого віку	<ul style="list-style-type: none"> • Чи існує зв’язок між здоровим способом життям і професійними можливостями у майбутньому? • Як бути відповідальним членом громади? Чому це важливо? • Якими чином моя діяльність може приносити успіх та добробут громаді? • Як підприємливість може допомогти покращити якість життя у громаді? • Як зробити спільний простір/громаду зручними для усіх мешканців, незалежно від їхніх потреб? 	Мозковий штурм “Ощадливе використання кишенькових грошей”.
вміє раціонально розпоряджатися власними грошима		Мапа думок «Що таке добродійність?»
розуміє вагу докладених зусиль дорослих для отримання доходів		
пояснює потенціал фінансових ресурсів		

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Як ми можемо проявляти відповідальність у своїх діях у повсякденному житті нашої громади?</i> 	
Розділ 6.2. Волонтерство		
поводиться безпечно під час спілкування, зокрема з тваринами	<p>Доброчинність. Ознаки доброчинності; гуманність; чуйність; повага до ідей інших осіб; підтримка осіб з особливими потребами.</p> <p>Повага до живих істот; співчуття; протидія жорсткому поводженню з тваринами.</p> <p>Волонтерство; волонтерський рух в Україні.</p> <p><u>Орієнтовні проблемні питання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Що таке доброчинність?</i> • <i>Чому важливо не лише мати, а й віддавати?</i> • <i>Як сьогодні волонтери змінюють наше життя?</i> • <i>Чи можу я бути волонтером?</i> 	Роздуми про волонтерську діяльність.
вирізняє ознаки доброчинності		Есе на тему волонтерської діяльності.
виявляє чуйність до осіб, які потребують допомоги		Організація благодійної акції.
пояснює значення волонтерства		

Прикінцева частина

Вибір форм, змісту та способів поточного та підсумкового оцінювання результатів навчання здійснюється педагогічними працівниками закладу освіти залежно від дидактичної мети. Зважаючи на особливості змісту та види навчальної діяльності, передбачені модельною навчальною програмою «Здоров'я, безпека та добробут», поточне та підсумкове оцінювання може здійснюватись із застосування таких основних форм та способів:

практичної, зокрема шляхом планування та виконання експериментальних досліджень, планування та реалізації проєктів, виготовлення виробів тощо;

письмової, у тому числі графічної, зокрема шляхом тестування, організації роботи з текстами, діаграмами, таблицями, графіками, схемами, тощо;

цифрової, зокрема шляхом тестування в електронному форматі;

усної, зокрема шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування.

Оцінювання має бути зорієнтованим на:

очікувані результати навчання на відповідному етапі освітнього процесу; ключові компетентності, а саме: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність; та

наскрізні вміння, а саме: читати з розумінням, висловлювати власну думку, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, вирішувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Список використаних джерел

1. Закон України про освіту (2017) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Державний стандарт базової середньої освіти від 30 вересня 2020 р. № 898 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>
3. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>
5. Указ Президента України №195/2020. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
6. Ключові компетентності для навчання протягом життя (Рамкова програма щодо оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя) [Електронний ресурс]. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>
7. Нова українська школа [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
8. Нова українська школа: концептуальні засади реформування нової української школи [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
9. Нова українська школа: основи Стандарту освіти (2016) [Електронний ресурс]. URL: http://osvita.kupyanskra.gov.ua/files/docs/2019/14580_Nova_ukrainska_shkola_osnovni_standarti_osviti.pdf
10. Рамка цифрової компетентності DigComp 2.1 (2017) [Електронний ресурс]. URL: <http://dystosvita.blogspot.com/2018/02/digcomp-2017.html>
11. Результати дослідження PISA (2018) [Електронний ресурс]. URL: <http://testportal.gov.ua/2019/12/03/rezultaty-pisa-svoyeridnyj-dorogovkaz-dlya-pidvyshhennya-yakosti-natsionalnoyi-osvity/>
12. LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence (2021) [Електронний ресурс]. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/lifecomp-european-framework-personal-social-and-learning-learn-key-competence>